

Nezvanični radni dokument o stanju u poglavljima 23 i 24 za Crnu Goru

Novembar 2019. godine

1. Uvod i rezime

Shodno pregovaračkom okviru za pregovore s EU o pristupanju Crne Gore EU „Komisija informiše Savjet o napretku pregovora u poglavljima „Pravosuđe i temeljna prava“ i „Pravda, sloboda i bezbjednost“, izvještavajući dva puta godišnje.“ Svrha ovog nezvaničnog radnog dokumenta je da predstavi pregled napretka Crne Gore u realizaciji njenih akcionih planova za poglavlja 23 i 24, uglavnom u prvoj polovini 2019. godine. Dokument se zasniva na izvještajima Crne Gore o realizaciji akcionih planova za prvu polovinu 2019. godine, kao i na informacijama datim tokom sastanka Pododbora za pravdu, slobodu i bezbjednost, održanog u oktobru 2019. godine. Uz to, korišćen je i niz drugih izvora, uključujući ekspertske misije, ekspertske izvještaje koje je finansirala EU i monitoring izvještaje međunarodnih organizacija i civilnog društva.

Tokom izvještajnog perioda, Crna Gora je nastavila da implementira akcione planove za poglavlja 23 i 24 i druge strateške dokumente u oblasti vladavine prava, usvajajući i nove dokumente. Radilo se na rješavanju preostalih izazova naznačenih u Izvještaju Evropske komisije za Crnu Goru za 2019. godinu i Zaključcima Savjeta od 18. juna 2019, naročito u ključnim oblastima slobode medija, borbe protiv korupcije i trgovine ljudima. Rad na zakonodavnom usaglašavanju s pravnom tekovinom EU, izgradnja institucija i bilansa rezultata nastavili su se u svim oblastima, uz određene izazove koji i dalje postoje.

Kada je u pitanju poglavlje 23, Crna Gora radi na novom zakonskom okviru za medije, uključujući novi Zakon o javnom servisu (RTCG). Otvorene su nove krivične istrage i došlo je do privremenog oduzimanja imovine u slučajevima korupcije. Crna Gora ulaže napore da razvije i promoviše sistem alternativnog rješavanja sporova, kao i u dijelu pravosudnog informacionog sistema, što bi doprinijelo unapređenju efikasnosti pravosuđa i smanjenju broja zaostalih neriješenih predmeta. Važno je da Crna Gora ne napravi korak unazad u odnosu na ranija postignuća u domenu reforme pravosuđa, kao i da nastavi da dalje izgrađuje bilans rezultata, naročito u domenu borbe protiv korupcije, uz istovremeno obezbjeđivanje istinske nezavisnosti svih nadležnih institucija, uključujući Agenciju za sprečavanje korupcije. Potreban je kredibilan, nezavisan i efikasan institucionalni odgovor na nedavne navode o korupciji i nelegalnom finansiranju političkih partija.

Kada je u pitanju poglavlje 24, razvija se inicijalni bilans rezultata u domenu borbe protiv trgovine ljudima. Povećano učešće Crne Gore u međunarodnoj policijskoj saradnji rezultiralo je uspješnim operacijama protiv crnogorskih kriminalnih grupa, kako u zemlji tako i u inostranstvu: zaplijenjene su velike količine droge a istaknuti članovi kriminalnih grupa su uhapšeni. Međutim, krivičnopravni sistem u cjelini uzev ostaje pogođen sistemskim nedostacima, što rezultira blagom kaznenom politikom sudova i nedovoljnim oduzimanjem imovine. Značajna reorganizacija policijske organizacije je u toku, ali kašnjenja u uspostavljanju interoperabilnog sistema baza podataka negativno utiču na efikasnost krivičnih i finansijskih istraga. U oblasti migracija i azila, Crna Gora nastavlja da demonstrira svoju otpornost i posvećenost u svijetlu pojačanih migracionih tokova koji vode preko zemlje. Sistem upravljanja granicom dodatno je razvijen u skladu s pravnom tekovinom EU, odnosno standardima Šengena.

2. Detaljni pregled

2.1 Poglavlje 23 – Pravosuđe i temeljna prava

Pravosuđe

U septembru 2019. godine, Vlada je usvojila Strategiju reforme pravosuđa 2019-2022 i prateći Akcioni plan za implementaciju Strategije za period 2019-2020. U prvoj polovini 2019. godine, Vlada je pripremila izmjene i dopune Zakona o sudovima i Zakona o državnom tužilaštvu kako bi uskladila oba zakona sa Zakonom o pravosudnoj saradnji u krivičnim stvarima iz 2018. godine.

Skupština još uvijek treba da imenuje četiri člana Sudskog savjeta iz reda uglednih pravnika – što iziskuje kvalifikovanu većinu – a nakon što je u julu 2018. godine istekao mandat prethodnom Savjetu. Kako bi se obezbijedilo kontinuirano funkcionisanje Sudskog savjeta, mehanizam protiv blokiranja njegovog rada koji je uvede izmjenama i dopunama Zakona o sudskom savjetu iz 2018. godine nastavlja da se primjenjuje, omogućavajući produženje mandata članovima Savjeta iz reda uglednih pravnika iz prethodnog sastava do izbora novih.

Još uvijek postoje upražnjena radna mjesta u sekretarijatima Sudskog i Tužilačkog savjeta (Sudski savjet zapošljava 42 od 54 planiranih članova osoblja, dok u Tužilačkom savjetu na 28 predviđenih radnih mjesta ima 20 zapošljenih), ali njihovi operativni kapaciteti nastavljaju da se unapređuju. Još uvijek je potrebno dalje jačanje sekretarijata oba savjeta i unapređenje stručnih kapaciteta članova savjeta. I dalje postoji bojazan vezano za vrijeme i posvećenost koju članovi oba savjeta, a naročito članovi Sudskog savjeta, iskazuju prema svojim funkcijama. Dva savjeta tek treba da u potpunosti realizuju vršenje svoje funkcije budžetskog i finansijskog upravljanja, na centralnom nivou i na nivou sudova. Tehničke pripreme su u toku za postepeni prenos realizacije budžeta na sudove i državna tužilaštva tokom 2020. godine, dok Ministarstvo finansija tek treba da prepozna sudove i državna tužilaštva kao budžetske jedinice.

Nezavisnost i nepristrasnost

Crna Gora organizuje jedinstvene nacionalne konkurse za sudije i tužioce. Izvještaji o sadržaju i kvalitetu intervjua s kandidatima za sudije u okviru konkursa iz 2019. godine, kao i navodi o sukobu interesa nekih članova Sudskog savjeta u odnosu na određene kandidate, ukazuju na preostale izazove u dijelu transparentnog i meritokratskog izbora sudija. Izbor rukovodećih lica u pravosuđu tokom 2019. godine, poput reizbora predsjednice Vrhovnog suda na treći mandat uprkos ustavnom ograničenju na dva mandata, kao i reizbor predsjednika sudova koji su već bili na funkciji u dva mandata propisana kao najviše dozvoljena Zakonom o sudskom savjetu iz 2015. godine, stvaraju bojazan u odnosu na tumačenje ustava i primjenjivog zakonodavstva od strane Sudskog savjeta. Mandat vrhovnog državnog tužioca istekao je u oktobru 2019. godine. Nakon prvog konkursa koji je bio neuspješan zbog toga što nije bilo prijavljenih kandidata, Tužilački savjet imenovao je odlazećeg vrhovnog državnog tužioca za vršioca dužnosti vrhovnog državnog tužioca do izbora novog. Drugi konkurs objavljen je sredinom oktobra. Oba savjeta sada vrše redovno ocjenjivanje sudija i državnih tužilaca. Do ovog trenutka, tokom 2019. godine u redovnom postupku ocijenjeno je 19 sudija i 21 državni tužilac, uz dodatnih 14 sudija ocijenjenih u kontekstu postupka napredovanja. Činjenica da je jedan broj članova sudstva i tužilaštva – uključujući rukovodeća lica – dobio stanove plaćene od strane države ili kredite pod povoljnim uslovima, pokrenula je određena pitanja.

Odgovornost

Bilans rezultata u odnosu na disciplinske i etičke standarde za sudije i državne tužioce ostaje ograničen. U prvih šest mjeseci 2019. godine, pokrenut je i dovršen jedan disciplinski postupak protiv sudije, koji je rezultirao utvrđenom povredom i kaznom u vidu smanjenja zarade od 20% na period od tri mjeseca. Nije bilo novih disciplinskih postupaka protiv tužilaca. U istom periodu, bilo je osam prijava po osnovu navodne povrede etičkog kodeksa za sudije – po tom osnovu, dovršeno je sedam postupaka, a povreda je utvrđena u dva slučaja. Od sedam predmeta povrede etičkog kodeksa za državne tužioce, završena su dva, dok je povreda utvrđena u jednom predmetu. Sudska praksa, kako za disciplinsku odgovornost tako i za povrede etičkog kodeksa, tek treba da se izgradi, kao i u odnosu na pravne lijekove protiv odluka komisija za etički kodeks koji su predviđeni zakonom.

U istom periodu, disciplinski postupci pokrenuti su protiv tri javna izvršitelja. Ovi postupci još su u toku. U jednom od njih, javni izvršitelj privremeno je suspendovan u očekivanju ishoda krivičnog postupka protiv njega. Početkom 2019. godine usvojene su izmjene i dopune Zakona o javnim izvršiteljima, uvodeći obavezu javnih izvršitelja da podnesu svoje imovinske kartone Agenciji za sprečavanje korupcije.

Dva dodatna pravosudna inspektora za pravosuđe angažovana su u okviru Ministarstva pravde, dok je postupak za angažovanje dva dodatna pravosudna inspektora za nadzor nad notarima i javnim izvršiteljima u toku. U skladu s preporukama s ekspertske misije, Ministarstvo pravde i Komora javnih izvršitelja sada sprovode zajedničke inspekcije kancelarija javnih izvršitelja, ostvarujući dobre rezultate.

Efikasnost i profesionalizam

Vlada je u septembru usvojila inovirani Akcioni plan za sprovođenje Strategije informaciono-komunikacionih tehnologija pravosuđa za period 2016-2020 (uz određena prilagođavanja rokova implementacije zbog određenih kašnjenja u tom dijelu), kao i detaljni presjek budžeta. Novi IKT podsistem za sudove nabavljen je u junu 2019. godine. Otvorena pitanja ostaju u dijelu pouzdanosti i dostupnosti statističkih podataka za pravosuđe, dok smjernice Evropske komisije za efikasnost pravosuđa (CEPEJ) neće biti implementirane u potpunosti sve dok ne bude u funkciji novi IKT sistem.

Srednjoročna strategija racionalizacije sudske mreže za period 2016-2019. godine odložila je bilo kakve konkretne mjere u tom pogledu. Akcionim planom za implementaciju Strategije reforme pravosuđa za period 2019-2020. Vlada se obavezala da do kraja 2020. godine izradi analizu za racionalizaciju sudske mreže.

Crna Gora preduzima konkretne mjere za smanjenje broja zaostalih predmeta, kojima se daje prioritetni status. Broj predmeta starijih od tri godine do sada se tokom 2019. godine povećavao, s nešto više od 3.000 na oko 4.000 predmeta. Međutim, Crna Gora očekuje da će se do kraja 2019. godine taj broj smanjiti. U pripremi je analiza za razumijevanje razloga za kašnjenja sudova i definisanje mjera za njihovo rješavanje.

Crna Gora nastavlja da primjenjuje brojne mjere da osnaži i promoviše upotrebu alternativnog rješavanja sporova. Novi Zakon o alternativnom rješavanju sporova izrađen je 2019. godine, predviđajući, između ostalog, obavezno pribjegavanje alternativnom rješavanju sporova za određene vrste sporova. Njegovo usvajanje očekuje se do kraja 2019. godine. U periodu između 1. januara i 30. juna 2019. godine, Centru za posredovanje upućeno je 389 predmeta

(za isti period prošle godine bilo je 500 takvih slučajeva), dok su Agenciji za mirno rješavanje radnih sporova upućena 802 predmeta (za isti period prošle godine bilo je 2960 takvih slučajeva).

Kada je u pitanju izvršenje, stope rješavanja i naplate su u porastu, a broj zaostalih predmeta izvršenja pred sudovima smanjen je sa 150.000 koliko ih je bilo 2016. na svega oko 5500 početkom 2019. godine. Početkom 2019. godine, usvojene su izmjene i dopune Zakona o izvršenju i obezbjeđenju, prevashodno u cilju usklađivanja s pravnom tekovinom EU i kako bi se riješili određeni izazovi iz prakse kod postupaka izvršenja.

Sekretarijat Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu ostaje na 14 popunjenih od ukupno 19 predviđenih radnih mjesta, dok broj realizovanih aktivnosti nastavlja da raste. Centar još uvijek nije u potpunosti autonoman i samoodrživ u smislu finansiranja. Međutim, izdvajanja za Centar iz državnog budžeta za sada su dovoljna, imajući u vidu da veliki dio njegovih aktivnosti podržavaju EU i drugi međunarodni donatori. Postoji potreba za daljim unapređenjem stručnih, menadžerskih i administrativnih kapaciteta Centra, kao i njegovih kapaciteta za strateško planiranje, ali i saradnje sa Sudskim i Tužilačkim savjetom. Crna Gora učestvuje u aktivnostima koje nudi Evropska mreža za obuku u pravosuđu (EJTN), kao i aktivnostima u okviru konkursa Programa za pravosuđe, uključujući obuku u domenu vladavine prava.

Domaće procesuiranje ratnih zločina

U junu 2019. godine, prvostepeni sud oglosio je optuženog krivim za zločin protiv civilnog stanovništva na Kosovu*, osuđujući ga na zatvorsku kaznu u trajanju od 14 godina. Žalbeni postupak je u toku. Četiri predmeta su u fazi izviđaja Specijalnog državnog tužilaštva, a u vezi s ratnim zločinima počinjenim na teritoriji Bosne i Hercegovine i Hrvatske. Nakon potpisivanja memoranduma o razumijevanju s Međunarodnim rezidualnim mehanizmom za krivične sudove (IRMCT) u februaru 2019. godine, pripremljene su smjernice za saradnju u vezi s razmjenom informacija i dokaza s rezidualnim mehanizmom. Specijalno državno tužilaštvo je u redovnom kontaktu s tužilaštvima u regionu, a razmjenjuje informacije i izvan formalnih instrumenata za međunarodnu pravosudnu saradnju. U prvoj polovini 2019. godine, Crna Gora je postupala po pet zamolnica iz Bosne i Hercegovine i dvije zamolnice iz Hrvatske. Aktivnosti su u toku i na planu preispitivanja starih predmeta, s ciljem da se obezbijedi revizija starih pravosnažnih presuda. U periodu između 2017. i 2019. godine, ukupno je podnijet 41 zahtjev za naknadu nematerijalne štete žrtava ratnih zločina, po pravnim osnovima koji se razlikuju u odnosu na one iz ranijeg perioda. Svi ovi zahtjevi odnose se na slučaj „Morinj“. Do juna 2019. godine, povučena su četiri zahtjeva: u tri slučaja djelimična naknada štete postala je pravosnažna, u tri slučaja žalbeni postupak je u toku, dok su preostali slučajevi još uvijek u postupku rješavanja pred prvostepenim sudom. Svi ovi zahtjevi tretiraju se pred sudovima kao prioritetni.

Borba protiv korupcije

Sprečavanje korupcije

Jačanje kapaciteta **Agencije za sprečavanje korupcije** nastavilo se kroz dodatna zapošljavanja – čime je broj zapošljenih došao na nivo od 56 od predviđenih 60, kao i kroz aktivnosti izgradnje kapaciteta i tehničku podršku. Dalja unapređenja ostvarena su u dijelu IT sistema, uključujući novi modul za kontrolu političkih partija i praćenje izbornih kampanja

* Ovaj naziv, bez prejudiciranja statusa Kosova, u skladu je s Rezolucijom Savjeta bezbjednosti UN 1244/1999 i mišljenjem Međunarodnog suda pravde o deklaraciji o nezavisnosti Kosova.

koji je uveden u januaru 2019. godine, razvoj elektronskih obrazaca za podnošenje izvještaja političkih subjekata tokom izbornih kampanja, te realizaciju posebnih pretraga na veb sajtu Agencije. Agencija ima pristup relevantnim bazama podataka u realnom vremenu. Međutim, i dalje su prisutni izazovi i kritike vezane za nezavisnost Agencije, te njeno utvrđivanje prioriteta, selektivni pristup, kontroverzno tumačenje i primjenu zakonodavstva, kao i kvalitet odluka. Nekoliko odluka ASK u politički osjetljivim slučajevima koje su dovele do razrješenja, primjera radi, člana savjeta ASK i članova savjeta RTCG, poništeno je od strane Upravnog suda.

U julu 2019. godine, Skupština je izabrala novi Savjet ASK, koji uključuje pet članova, od čega dva člana iz organizacija civilnog društva. Uslovi za imenovanje za člana Savjeta protumačeni su od strane Skupštine na način da uključuju obavezno položen ispit za rad u državnim organima, što je dovelo do toga da neki kompetentni članovi organizacija civilnog društva kao kandidati budu isključeni iz postupka izbora za novi Savjet Agencije za sprečavanje korupcije.

U prvoj polovini 2019. godine, Agencija za sprečavanje korupcije donijela je 70 mišljenja na zahtjev javnih funkcionera i organa, kao i 37 odluka o **nespojivosti funkcije i sukobu interesa** (2018: 185 mišljenja i 71 odluka). Na osnovu mišljenja i odluka Agencije, 30 javnih funkcionera podnijelo je ostavke na svoja radna mjesta (2018: 77), dok je dvoje razriješeno (2018: pet).

U prvoj polovini 2019. godine, Agenciji je dostavljeno 7086 **izvještaja o prihodima i imovini** (6560 u istom periodu prošle godine). Do kraja juna, Agencija za sprečavanje korupcije započela je provjeru 179 takvih izvještaja u odnosu na njihovu potpunost i tačnost (rast od 113% u odnosu na isti period prošle godine) u skladu s inoviranim planom revizije, a na osnovu prioriteta i slučajnog uzorka. Detaljna kontrola planirana je u odnosu na 20 funkcionera (uklj. ministre, gradonačelnike, direktore javnih preduzeća itd.) odabranih na osnovu procjene rizika.

65% državnih službenika i 57% funkcionera dalo je pristanak za direktan pristup svom bankovnom računu. Među njima je i 12 (60%) članova Vlade. Rezultati detaljnih provjera na slučajnom uzorku službenika – uključujući provjeru u odnosu na nezakonito bogaćenje, zamjenu i prebacivanje imovine, te identifikovanje porijekla imovine – i dalje su rijetki.

Kada su u pitanju **kontrola i nadzor finansiranja političkih partija i izbornih kampanja**, Agencija je u maju 2019. godine objavila svoj izvještaj o lokalnim izborima u opštini Tuzi, održanim u martu iste godine. I dok je zbog prekoračenja dozvoljene potrošnje pokrenut prekršajni postupak protiv jednog političkog subjekta, ASK nije utvrdila veće nepravilnosti i slučajeve zloupotrebe državnih resursa u predizborne svrhe. U prvoj polovini 2019. godine, u prekršajnim postupcima koje je pokrenula ASK izrečene su novčane kazne u iznosu od 7530 eura. U februaru 2019. godine, ASK je utvrdila da je vladajuća partija prekršila zakon tokom kampanje za parlamentarne izbore 2016. godine, na način što je primila donaciju u iznosu od 47.500 eura koja nije uplaćena preko bankovnog računa partije. Naloženo je da se ovaj iznos uplati u državni budžet, a dotičnoj partiji izrečena je novčana kazna u iznosu od 20.000 eura, dok je sam slučaj proslijeđen tužilaštvu. Predmetna odluka još uvijek nije objavljena. Postojeći pravni okvir u ovoj oblasti trenutno je predmet rasprave u okviru privremenog skupštinskog odbora za sveobuhvatnu reformu izbornog i drugog zakonodavstva.

Kada su u pitanju **zviždači**, do kraja juna 2019. godine, Agencija za sprečavanje korupcije primila je 57 prijava o ugroženom javnom interesu (2018: 110) te jedan zahtjev za zaštitu

zviždača. U istom periodu, Agencija za sprečavanje korupcije prosljedila je četiri slučaja tužilaštvu (2018. godine bilo je 10 takvih slučajeva). Kada su u pitanju slučajevi prosljeđeni u prethodnom periodu, državno tužilaštvo još uvijek radi na šest predmeta, dok je u tri slučaja krivična prijava odbačena. Agencija za sprečavanje korupcije dodatno je po službenoj dužnosti pokrenula tri postupka radi utvrđivanja postojanja prijetnje javnom interesu, koji su još u toku. U februaru 2018. godine, ASK je objavila svoju analizu postupaka pokrenutih po službenoj dužnosti tokom 2018. godine, a u odnosu na postupke zapošljavanja u organima vlasti i javnim preduzećima. Nepravilnosti su pronađene kod 17 takvih subjekata koji su ukupno oglasili 68 upražnjenih radnih mjesta na način da su konkursi bili otvoreni samo na jedan dan. Tim povodom, ASK izdala preporuke navedenim subjektima u pravcu unapređenja transparentnosti i eliminisanja rizika od korupcije.

Kada je u pitanju primjena Zakona o **lobiranju**, nije bilo novoizdatih sertifikata za lobiranje u izvještajnom periodu (od 2014: 14), dok šest lobista i jedno pravno lice ostaju registrovani kod Agencije. Do kraja juna 2019. godine, Agencija je od strane pojedinaca koji su bili predmet lobiranja dobila dvije zvanične prijave lobiranja. Mali brojevi ukazuju na to da se aktivnosti lobiranja još uvijek odvijaju izvan zakonskog okvira. Analiza postojećeg zakonskog okvira trenutno je u toku, s ciljem da se identifikuju izazovi u njegovoj primjeni. Otkrivanje, praćenje i sankcionisanje kršenja zakona još uvijek predstavlja izazov.

Agencija za sprečavanje korupcije nastavlja da prati primjenu Zakona o sprečavanju korupcije u vezi s **planovima integriteta**, pružajući u tom pogledu podršku organima vlasti. Početkom 2019. godine, Agencija za sprečavanje korupcije izradila je, po prvi put, analizu efikasnosti i efektivnosti planova integriteta, na osnovu odgovora organa vlasti na upitnik Agencije, dajući preporuku za njihovo unapređenje. Međutim, nije rađena procjena konkretnog uticaja ovih planova na prevenciju korupcije. Većina organa vlasti koji su usvojili svoje planove integriteta 2016. godine su ili ažurirali postojeće ili usvojili nove planove do sredine 2019. godine. Od 2018. godine, planovi integriteta i izvještaji o njihovoj primjeni podnose se Agenciji elektronskim putem.

Još uvijek postoji svega nekoliko slučajeva otkrivenih kršenja **etičkog kodeksa** za članove zakonodavnih i izvršnih organa vlasti. Kako bi se odgovorilo na jednu od preostalih preporuka GRECO izvještaja o usaglašenosti za 2018. godinu o etici i integritetu članova skupštine, tužilaca i sudija, Skupština je u julu 2019. godine usvojila revidirani etički kodeks za svoje članove. Ovim dokumentom uvodi se zahtjev za *ad hoc* otkrivanjem interesa u situacijama kada se javi sukob privatnog interesa poslanika i pitanja koje se razmatra u skupštinskoj proceduri.

Sveukupni uticaj antikorupcijskih mjera u **posebno osjetljivim oblastima** (lokalna samouprava, prostorno planiranje, javne nabavke, privatizacija, zdravstvena zaštita i obrazovanje) tek treba dokazati vidljivim rezultatima na strani prevencije i represije, kao i smanjenjem percipiranih nivoa korupcije. Kada su u pitanju javne nabavke, Vlada je u oktobru 2019. godine usvojila prijedlog novog Zakona o javnim nabavkama, usmjeren na usaglašavanje s pravnom tekovinom EU. Zakon obezbjeđuje pravni osnov za punu primjenu elektronskog sistema javnih nabavki koji treba da unaprijedi transparentnost postupaka javnih nabavki i doprinese smanjenju rizika od korupcije.

Sprovođenje Zakona o slobodnom **pristupu informacijama** nije doprinijelo osiguravanju veće transparentnosti i odgovornosti javne službe, jer organi nastavljaju da proglašavaju tražene informacije za povjerljive, uključujući teme koje su osjetljive u pogledu korupcije,

čime ih isključuju iz djelokruga primjene ovog zakona. Javne informacije često se ne objavljuju proaktivno na smislen i dostupan način. To vodi ka još većem broju zahtjeva za pristup informacijama i stvara veliki broj zaostalih predmeta na svim nivoima. Zakon je trenutno u fazi revidiranja.

Represija korupcije

Uspostavljen je početni bilans ostvarenih rezultata u pogledu istraga, krivičnih gonjenja i pravosnažnih presuda u predmetima korupcije na visokom nivou, ali sada ga treba dalje konsolidovati. Do kraja juna 2019. godine, krivične istrage pokrenute su u četiri slučaja korupcije na visokom nivou protiv osam fizičkih lica i jednog pravnog subjekta, a u istom periodu 20 lica i jedan pravni subjekt optuženi su za korupciju na visokom nivou i djela povezana sa zloupotrebom službenog položaja, dok su dva lica osuđena za krivična djela povezana s korupcijom na visokom nivou. Sporazumi o priznanju krivice potpisani su sa sedam lica u slučaju utaje poreza uz uključenost poreskih inspektora, pri čemu su izrečene uslovne zatvorske kazne, a naložen je i povraćaj u državni budžet nelegalno stečene imovine u iznosu od 347.000 eura, odnosno izrečene novčane kazne u iznosu od 150.000 eura. Krivična istraga u vezi s navodnim pokušajem podmićivanja tužilaštva u jednom predmetu na visokom nivou je u toku. U aprilu 2019. godine, Crna Gora je poslala zvaničan zahtjev za izručenje bivšeg predsjednika Državne zajednice Srbija i Crna Gora – osuđenog za korupciju na visokom nivou 2016. godine. Zahtjev je poslat Srbiji, gdje se on trenutno nalazi. Odgovor još uvijek nije dobijen.

U prvoj polovini 2019. godine, u jednom predmetu privremeno je oduzeta imovina u vrijednosti od 3 miliona eura. U istom periodu, nije bilo trajno oduzete imovine. Nove finansijske istrage pokrenute su u osam slučajeva korupcije na visokom nivou. Iako se finansijske istrage sada pokreću u ranijim fazama krivičnih istraga nego ranije, i dalje se ne pokreću sistematski u svim slučajevima korupcije.

Temeljna prava

Saradnja sa Evropskim sudom za ljudska prava (ESLJP) ostaje dobra, a nastavljeno je poboljšanje opšte svijesti institucija i pravosuđa o pravima zaštićenim EKLJP-om. Do sredine 2019. godine, ESLJP utvrdio je kršenje Evropske konvencije o ljudskim pravima u dva predmeta u pogledu člana 3 (neljudski postupak u kontekstu uslova lišenja slobode), član 5, stav 1 (zakonitost lišenja slobode) i član 5 stav 3 (neopravdana dužina trajanja lišenja slobode).

Kada je riječ o **promociji i sprovođenju ljudskih prava**, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava (MLJMP) i Zaštitnik ljudskih prava i sloboda nastavili su da dobijaju EU i međunarodnu pomoć u cilju jačanja njihovih kapaciteta. Naročito, kapaciteti MLJMP ostaju ograničeni, sa 32 popunjena od 46 planiranih radnih mjesta. MLJMP nastavlja da rješava ove nedostatke kroz obuku zaposlenih, ali i dalje nedostaju procjena potreba za obukom i strateško planiranje razvoja kapaciteta.

Kapacitet Ombudsmana za postupanje po pritužbama, kvalitet odluka i vidljivost njegovog rada se poboljšala. Ova institucija trenutno zapošljava 30 od 36 planiranih zaposlenih, što predstavlja blago smanjenje u odnosu na prethodnu godinu. Postupak odabira novog Ombudsmana je u toku. Broj predmeta podnijetih Ombudsmanu tokom prve polovine 2019. godine je blago smanjen u poređenju sa prethodnom godinom.

Crna Gora je nastavila da radi na potpunom sprovođenju svih preporuka Evropskog komiteta za **sprečavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja** (CPT). Njegov četvrti periodični izvještaj (zasnovan na posjeti iz avgusta 2017. godine) objavljen je u februaru 2019. godine. U izvještaju su istaknuta neriješena dugoročna pitanja, naročito nedostatak praktičnog sprovođenja osnovnih pravnih mjera zaštite od nečovječnog postupanja prema licima koje je policija lišila slobode; neodgovarajućeg i produženog pribjegavanja mehaničkim sredstvima obuzdavanja korišćenjem metalnih lisica za ruke i članke kako bi se pritvorenici fiksirali za krevete u zatvorima, kao i kontinuirano prenatrpavanje i loši uslovi u Specialnoj psihijatrijskoj bolnici u Dobroti. Kapaciteti Nacionalnog preventivnog mehanizma su pojačani i do kraja juna 2019. godine, izvršeno je 19 nenajavljenih posjeta prostorijama za pritvor. U prvostepenoj presudi, deset službenika Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija su proglašeni krivim za nečovječno postupanje prema pritvorenicima i osuđeni na zatvorsku kaznu od 3 do 13 mjeseci. Nove istrage su pokrenute u predmetima pretjerane upotrebe sile od strane policijskih službenika, a postoje i drugi slični predmeti koji su pred sudom. Međutim, izazovi i dalje ostaju kada je riječ o istragama i krivičnom gonjenju u predmetima navodnog nasilja od strane službenika za sprovođenje zakona i u zatvorima, kao i kada se radi o uspostavljanju evidencije odvratajućih sankcija.

Materijalni uslovi u **zatvorskom sistemu** nastavljaju da se poboljšavaju kroz sitna uređenja objekata, ali i dalje su generalno loši. Isto važi i za medicinsku podršku i za radne uslove osoblja. Izazovi i dalje ostaju u oblasti rehabilitacije i resocijalizacije iako su aktivnosti u toku za njihovo rješavanje.

U pogledu **zaštite podataka o ličnosti**, nivo kapaciteta i svijesti o svojim pravima i obavezama je uopšteno nizak u državnim organima, kod građana i u privatnom sektoru. Izazovi su i dalje prisutni kada je riječ o rješavanju pitanja koja se odnose na postupke, zakonodavstvo, mehanizme unutrašnje kontrole i podizanje svijesti. Nastavljene su aktivnosti na jačanju kapaciteta Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama, ali su njeni kapaciteti i dalje ograničeni. U prvo polovini 2019. godine, Agencija je sprovela 4 redovna i 52 vanredna nadzora. U pripremi je novi Zakon o zaštiti ličnih podataka kako bi se izvršilo usklađivanje sa pravnom tekovinom EU u ovoj oblasti, ali je nacrt u ranoj fazi.

Kada je riječ o **slobodi mišljenja, savjesti i vjeroispovijeti**, novi Zakon o slobodi vjeroispovijesti kojim se usposavlja odnos između vjerskih zajednica i države je u pripremi. U skladu sa mišljenjem Venecijanske komisije iz juna 2019. godine, potrebne su dalje izmjene nacrta kako bi bio usklađen sa evropskim i međunarodnim standardima i bio pripremljen u stvarnim konsultacijama sa uključenim zainteresovanim stranama.

U oblasti **slobode izražavanja**, ostaje zabrinutost u pogledu opšteg stanja slobode medija. Nadležni organi su uložili primijetne napore u pogledu novog zakonodavnog okvira za medije. U toku je izrada nacrta Zakona o medijima i Zakona o javnom emiteru (RTCG) kao i o audiovizuelnim medijskim uslugama, s tim da su prva dva zakona u naprednijoj fazi. U prvoj polovini 2019. godine, prijavljena su dva slučaja navodnog napada na novinare i medijsku imovinu; jedna krivična prijava je odbačena, dok je istraga u toku u jednom predmetu. Takođe su registrovani dodatni slučajevi zastrašivanja novinara putem interneta i redovni hakerski napadi protiv jednog medijskog portala. Ad hoc Komisija za praćenje postupanja nadležnih organa u istragama slučajeva prijetnji i nasilja nad novinarima ima pristup dokumentima sa nezatamljenim imenima, ali su i dalje prisutne poteškoće u blagovremenom dobijanju potpunih informacija od uključenih nadležnih organa. Ostaju nedostatak napretka u rješavanju i novijih i starijih slučajeva teških napada na novinare u

pogledu identifikacije fizičkih počinitelja i nalogodavaca napada, ali i nedostaci i zastoji koji su ometali istrage. U proljeće 2019. godine, Ustavni sud je donio odluku da je blokiranje besplatnih programa i platformi za slanje instant poruka na dan izbora u oktobru 2016. godine bilo neustavno i poništio relevantnu odredbu Zakona o elektronskim komunikacijama na osnovu koje je ta mjera sprovedena.

Nedostatak profesionalnih i etičkih standarda za medije, kao i efikasnih mehanizama samoregulacije, i dalje je prisutan. Tokom prve polovine 2019. godine, nacionalni sudovi su poništili odluke o razrješenju nekoliko lica iz Savjeta RTCG i uprave RTCG (koje su donijete tokom 2018. godine). Tokom početka ljeta 2019. godine, Parlament je imenovao novi Savjet RTCG. I dalje postoji zabrinutost zbog neprimjerenog političkog uticaja i pritiska.

U oblasti **zabrane diskriminacije**, nastavljen je rad na nacrtu Zakona o radu u cilju rješavanja preostalih pitanja koja se odnose na usklađivanje sa pravnom tekovinom EU. U cilju usklađivanja sa direktivama EU u okviru poglavlja 19 (Socijalna politika i zapošljavanje), ovaj nacrt zakona sadrži važne veze sa Zakonom o zabrani diskriminacije. Rijetki su sudski postupci u ovoj oblasti i nije zabilježen nijedan pokrenuti predmet u prvoj polovini 2019. godine. Kada je riječ o Ombudsmanu, blago je smanjen broj pritužbi u pogledu zaštite od diskriminacije u poređenju sa prethodnom godinom. Rad Ombudsmana u ovoj oblasti je unaprijeđen, ali je potrebno dalje jačanje kapaciteta. U toku je izrada Pravilnika o sadržaju i načinu vođenja posebne evidencije u slučajevima prijavljene diskriminacije kao osnova za usklađeno sakupljanje podataka i omogućavanje Ombudsmanu da pristupi povezanoj evidenciji sudova, tužilaštva, policije i inspeksijskih organa.

U oblasti **jednakosti između žena i muškaraca**, u martu 2019. godine, Vlada je usvojila Akcioni plan 2019-2020 za sprovođenje Strategije o ostvarivanju rodne jednakosti 2017-2021. Takođe, tokom marta, dostavila je Izvještaj o sprovođenju hitnih preporuka Komisije za uklanjanje svih oblika diskriminacije prema ženama (CEDAW). Uticaj preduzetih mjera tek treba da se vidi.

U pogledu **porodičnog i rodno zasnovanog nasilja**, nadležni organi su tokom prve polovine 2019. godine podigli 125 krivične optužnice koje se odnose na porodično nasilje u poređenju sa 218 u istom periodu prošle godine. Tokom istog perioda, podneseno je 700 prekršajnih prijava zbog porodičnog nasilja što je moglo da doprinese manjem broju krivičnih optužnica. Elektronska baza podataka za porodično nasilje postala je funkcionalna u maju 2019. godine. Njome je omogućena automatska razmjena podataka između Ministarstva unutrašnjih poslova i centara za socijalni rad što može da doprinese blagovremenom odgovoru nadležnih organa i obezbijedi preciznije statističke podatke. Ipak, kapaciteti postojećih institucija u ovoj oblasti, uključujući pravosuđe i policiju, i dalje su ograničeni što se takođe odnosi i na uticaj preduzetih mjera.

U pogledu **prava djeteta**, Ombudsman je nastavio sa svojim aktivnostima podizanja svijesti, što podrazumijeva i pilot projekat usmjeren na sprečavanje institucionalnog smještanja djece. Međutim, sveukupni institucionalni odgovor je i dalje reaktivan, a i dalje postoje izazovi u pogledu koordinacije programskih politika koje se odnose na djecu. Opipljivi rezultati ovih promjena tek treba da se zabilježe. Organizacije civilnog društva i dalje prijavljuju prosjačenje kao i prisilne brakove. Nasilje nad djecom takođe ostaje kao zabrinutost, kao i velika društvena tolerancija prema fizičkom kažnjavanju djece i postupanju prema maloljetnicima u zatvorima.

Usaglašavanje domaćeg zakonodavstva o ostvarivanju prava **osoba sa invaliditetom** sa međunarodnim standardima i dalje polako napreduje. U toku je izrada Akcionog plana za potupanje po preporukama Komiteta UN o pravima osoba sa invaliditetom, ali nije jasno opredijeljen budžet za sprovođenje strateškog i zakonskog okvira. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji pripremljen je tokom 2018. godine, ali još nije usvojen. Pitanje lišavanja poslovne sposobnosti još uvijek nije adekvatno regulisano. Otvorena pitanja u vezi sa fondom za profesionalnu rehabilitaciju i adekvatnu potrošnju tek treba da budu riješena. Organizacije civilnog društva navode da postojeći mehanizmi konsultacija za osobe sa invaliditetom ne funkcionišu efikasno. Sveobuhvatne strategije o deinstitutionalizaciji i dostupnosti nijesu dostupne. Adaptiranje javnih zgrada, uključujući biračka mjesta, je u toku, ali i dalje je u ranoj fazi.

Vlasti su nastavile da demonstriraju opštu otvorenost u pravcu promovisanja prava **lezbejskih, gej, biseksualnih, transrodnih i interseksualnih (LGBTI) osoba**. Parlament treba da usvoji nacrt Zakona o registrovanom partnerstvu. Crna Gora je usvojila Strategiju za unapređenje kvaliteta života LGBTI lica u Crnoj Gori 2019-2023 i prateći Akcioni plan za 2019. godinu. Njegovo sprovođenje će iziskivati opredjeljenje odgovarajućih budžetskih sredstava, vlasništvo nad i stvarne i konstruktivne konsultacije sa organizacijama civilnog društva. Nacionalna parada ponosa 2019. godine održana je 21. septembra u Podgorici bez incidenata. Broj prijavljenih slučajeva govora mržnje prema LGBTI osobama je u porastu, a krivično gonjenje u tim predmetima je rijetko.

U oblasti **procesnih prava**, i dalje su potrebni značajni naponi kako bi se osigurala potpuna usklađenost sa pravnom tekovinom EU i evropskim standardima. Širenje informacija o besplatnoj pravnoj pomoći je u toku, ali i dalje postoje izazovi u pogledu svijesti i pristupačnosti.

U pogledu **manjinskih prava**, Vlada je usvojila Strategiju manjinske politike 2019-2023 i Akcioni plan za 2019-2020 godinu. Izmjene Odluke o osnivanju Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, koja sadrži zaštitne mjere za otklanjanje rizika od sukoba interesa u procesu raspoređivanja sredstava u skladu sa preporukama Venecijanske komisije još uvijek nisu sprovedene.

Romi i Egipćani ostaju najugroženija i najdiskriminisana zajednica u različitim oblastima života. U toku su aktivnosti usmjerene na sprovođenje zaključaka sa Seminara o Romima iz juna 2018. godine i rješavanje potreba u okviru pet prioriternih oblasti koje se odnose na obrazovanje, zapošljavanje, smještaj, zdravlje i dokumentaciju. Primjeri se odnose na angažovanje medijatora u oblasti obrazovanja i zdravstva, pozitivne mjere za povećanje upisa i završetka različitih nivoa obrazovanja Roma i obezbjeđivanje smještaja kroz Regionalni stambeni program. Međutim, potrebni su dalji naponi na centralnom i lokalnim nivoima kako bi se smanjio važan jaz između Roma i drugih naroda koji žive u blizini. U julu 2019. godine, Crna Gora je potpisala deklaraciju Partnera sa Zapadnog Balkana o integraciji Roma u sklopu procesa proširenja EU (Deklaracija Poznan). Ona podrazumijeva kvantifikovane ciljeve koji treba da se ostvare i uvrste u postojeći i budući strateški okvir. Dinamičan odgovor nadležnih organa kao i raspodjela odgovarajućih budžetskih sredstava će biti potrebni za njeno sprovođenje.

U pogledu **interno raseljenih lica**, 1. jula 2019. godine postupci za 204 prijave za dobijanje statusa „stranca sa stalnim nastanjenjem“ su bili u toku, što predstavlja smanjenje u odnosu na

396 prijava u prethodnoj godini. Nedostatak identifikacionih dokumenata, posebno za djecu, ostaje pitanje koje izaziva zabrinutost

U oblasti **prava na državljanstvo**, Crna Gora je pokrenula svoj Program ekonomskog državljanstva i počela je sa primanjem prijava 3. oktobra 2019. godine. Jedna prijava je u postupku analize. Ovaj program treba pažljivo da se prati jer predstavlja migracioni i bezbjednosni rizik.

2.2 Poglavlje 24 - Pravda, sloboda i bezbjednost

Migracije

Zakon o strancima je izmijenjen u septembru 2018. godine i usvojena su tri podzakonska akta na proljeće 2019. godine sa ciljem pojednostavljenja izdavanja privremenih boravišnih dozvola za rad i sezonsko zapošljavanje, Privremena boravišna dozvola i radna dozvola su sada objedinjene u jednom dokumentu.

Trend rasta broja pristiglih neregularnih migranata i lica koja su izrazila namjeru za podnošenjem zahtjeva za azil, na značajnom nivou 2017 i 2018. godine, potvrđen je do sada u 2019. godini. Tokom prvih devet mjeseci 2019. godine, crnogorski organi su presreli 5887 migranata, u poređenju sa brojem od 4113 migranata u istom periodu prošle godine (povećanje od 43%). Od toga, 5497 migranata izrazilo je namjeru za podnošenjem zahtjeva za azil. Pri izlazu je spriječeno 1758 nelegalnih graničnih prelazaka i 7747 ulazak u periodu od januara do septembra 2019. godine.

Sekundarna kretanja nastavila su da doprinose migratornim tokovima. Crna Gora je izvršila readmisiju 1066 migranata iz susjednih zemalja u okviru sporazuma o bilateralnoj readmisiji, uključujući 1021 lice iz Bosne and Hercegovine. Uprkos činjenici da neregularni migranti ulaze u Crnu Goru uglavnom iz Albanije, Crna Gora je izvršila readmisiju samo 98 migranata u Albaniju. 107 zahtjeva za readmisiju dostavljenih Albaniji je odbijeno.

U periodu od januara do juna 2019. godine, 13 migranata je ostvarilo asistirani dobrovoljni povratak u svoju zemlju porijekla u poređenju sa 12 migranata tokom prethodne godine. Povratak je procesuirala Međunarodna organizacija za migracije (IOM), a finansirali su eksterni partneri, uključujući EU. Crna Gora ima akcioni plan za sprovođenje mjera reintegracije za povratnike. Iako Crna Gora nema sporazume o readmisiji sa zemljama porijekla (zahtjev za procesuiranje prisilnih povrataka), Vlada je preduzela prve diplomatske korake za pokretanje pregovora o readmisiji sa preovladavajućim zemljama porijekla (Pakistan, Irak, Iran, Maroko i Alžir).

Sprovođenje Sporazuma o readmisiji sa EU i njegovih protokola za sprovođenje sa 13 država članica EU nastavljeno je nesmetano, uz visoku stopu povratka državljana Crne Gore i relativno niske apsolutne brojke. Crna Gora je potpisala Protokol o sprovođenju readmisije sa Grčkom u martu 2019. godine, što ukupno predstavlja 15 protokola sa državama članicama EU.

Azil

Nedavno usvojeni Zakon o azilu izmijenjen je u januaru 2019. godine u cilju unapređenja mjera o integraciji lica pod međunarodnom zaštitom. Podzakonski akti u pogledu Centra za prihvata za tražioce azila takođe je usvojen. Nacrt spiska „bezbjednih zemalja porijekla“, usmjeren na ubrzanje procesa rješavanja zahtjeva čeka potvrdu Ministarstva vanjskih poslova. Ukoliko se usvoji u postojećem obliku, spisak bi podrazumijevao region Zapadnog Balkana i Tursku. Iako bi „spisak bezbjednih zemalja porijekla“ služio kao efikasan alat za ubrzanje postupka, njegova primjena bi bila u skladu sa zakonodavstvom EU i mora se osigurati pojedinačna procjena svih zahtjeva tražilaca azila u cilju poštovanja načela zabrane prisilnog vraćanja.

Broj lica koja su izrazila namjeru da podnesu zahtjev za azil dostigao je broj od 3192 u periodu od januara do juna 2019. godine, što predstavlja nagli porast od 51% u poređenju sa istim periodom prošle godine. Međutim, samo 31% njih je zaista i uložilo zahtjev za azil, u poređenju sa 89% prošle godine, čime se odražava povećana mobilnost i tendencija napuštanja zemlje prije podnošenja zahtjeva za azil. 80% zahtjeva su podnijeli Iračani, Sirijci, Marokanci, Alžirci i Pakistanci. Jedan zahtjev se odnosio na maloljetno lice bez pratnje; 148 zahtjeva se odnosilo na maloljetna lica sa pratnjom, što predstavlja kontinuirano – iako ograničeno – prisustvo porodica među podnosiocima zahtjeva, jer su 90% njih bili muškarci. Među podnosiocima zahtjeva, najmanje 88% je napustilo zemlju prije završetka postupka. Status dopunske zaštite odobren je u četiri slučaja u prvih šest mjeseci 2019. godine, od ukupno sedam predmeta koji su obrađeni do kraja postupka, što je procenat pozitivnih odluka dovelo do 57%. To nas dovodi do ukupnog broja od 77 lica kojima je odobren status međunarodne zaštite u Crnoj Gori, od kojih je 46 i dalje u zemlji. Od oktobra 2019. godine, 42 lica su bila u postupku azila, dok nekoliko njih čeka odluku duže od 6 mjeseci.

Budući da namjerom da se podnese zahtjev za azil otvara mogućnost prava na smještaj, pritisak na smještajne kapacitete Crne Gore se značajno povećao. U periodu od januara do juna 2019. godine, smješteno je 3194 državljana iz trećih zemalja, što predstavlja porast od 57% u odnosu na isti period 2018. godine, uglavnom za kraće boravke. 63% lica smješteno je u alternativnom objektu za prihvatanje na Koniku, iznajmljenom privatnom objektu koji služi kao dopuna Centru za azil u Spužu, što iziskuje značajne troškove. Sveukupan budžet sistema za azil povećan je na gotovo milion eura za šest mjeseci (desetostruko povećanje u odnosu na 2017. godinu), od čega je 60% utrošeno na alternativni centar za prihvatanje. Crna Gora ne dobija eksternu finansijsku podršku za troškove vođenja svojih centara za prihvatanje.

Iako su standardi bezbjednosti i životni standard značajno unaprijeđeni u alternativnom centru, i dalje nisu na potrebnom nivou. Socijalni, zdravstveni radnici i pravni savjetnici kojima podršku pružaju nevladine organizacije i kancelarija Visokog komesara za izbjeglice Ujedinjenih nacija (UNHCR), naizmjenično dežuraju po nekoliko sati dnevno. Ostatak vremena, u njemu je smješteno do 200 migranata bez predstavnika iz Direktorata za azil na licu mjesta, ali uz stalno prisustvo jednog policijskog službenika i dva radnika privatnog obezbjeđenja. Nedovoljna zdravstvena zaštita je otvoreno pitanje u oba centra. Paralelno se sprovode četiri različita projekta za unapređenje smještajnih kapaciteta, koji trenutno iznosi 328 kreveta, što uključuje i osnivanje centra sa kapacitetom od 120 kreveta blizu granice s Albanijom.

Ministarstvo unutrašnjih poslova sada ima Direktorat za integracije i readmisiju koji je odgovoran za koordinaciju socijalne zaštite koju različite uprave pružaju tražiocima azila i izbjeglicama. Razvijaju se mjere integracije kao što su finansijska pomoć, kursevi jezika, upis u škole za djecu i pronalaženje zaposlenja, ali za sada broj uključenih lica je ograničen.

Vizna politika

Vizni režim Crne Gore je progresivno usklađen sa režimom EU, kada je riječ o ukidanju viznih zahtjeva za građane određenih zemalja u kojima viza za EU nije potrebna. Međutim, Crna Gora nastavlja da odobrava izuzetke u odnosu na vizne zahtjeve za kratki boravak kada se radi o deset zemalja (Rusija, Jermenija, Kazahstan, Azerbejdžan, Bjelorusija, Kuba, Ekvador, Kuvajt, Turska, Peru), na sezonskoj ili trajnoj osnovi. Mjere koje se odnose na izuzetke sezonskih viza nisu u skladu sa pravnom tekovinom EU i ove zemlje su na listi zemalja EU čijim državljanima je potrebna viza za ulazak u EU. Međutim, ove mjere se u bilo

kom trenutku mogu suspendovati uredbom prije pristupanja i do sada nijesu imale uticaj na neregularne migratorne tokove u zemlji.

Trenutno je u Crnoj Gori 26 konzularnih predstavništava povezanih sa nacionalnim sistemom informisanja o vizama. U okviru procesa nakon vizne liberalizacije, Crna Gora je nastavila da sprovodi relevantne mjere za sprečavanje zloupotrebe bezviznog režima sa EU i obezbjeđuje mjesečno izvještavanje.

Vanjske granice i Šengen

U oktobru 2019. godine Crna Gora je potpisala Sporazum o statusu sa Evropskom Unijom koji će, nakon što stupa na snagu, omogućiti raspoređivanje timova Evropske granične i obalske straže sa izvršnim ovlašćenjima duž njene granice sa EU. Sporazum utire put za tješnju saradnju Crne Gore i Evropske agencije za graničnu i obalsku stražu (EBCGA), uključujući više mogućnosti za prenos dobrih praksi iz EU.

Dalje usklađivanje sa pravnom tekovinom postignuto je usvajanjem izmjena i dopuna Zakona o graničnoj kontroli u martu 2019. godine. Proces izrade nove Strategije integrisanog upravljanja granicom za period 2019-2023 privremeno je obustavljen, kako bi se sačekalo da Upravni odbor EBCGA/Frontex usvoji novu Regulativu o EBCG, kao i tehničko-operativnu strategiju EU integrisanog upravljanja granicom, kojima se uvodi novi evropski koncept integrisanog upravljanja granicom. Crna Gora je stoga produžila svoju postojeću Strategiju do kraja 2019. godine. Rad na novoj Strategiji integrisanog upravljanja granicom (2020-2024) nastavljen je u martu 2019. godine, u bliskoj saradnji sa stručnjacima EBCGA/Frontex.

U aprilu 2019. godine u Graničnoj policiji osnovan je Nacionalni koordinacioni centar (NKC), ključno tijelo za unapređenje poznavanja situacije u cijeloj zemlji, kao i kapaciteta za procjenu rizika i sposobnosti odgovora na krize. Imenovan je direktor, isporučena je određena oprema i većina od planiranih 23 službenika je već zaposlena. Crna Gora je uspostavila Napredni sistem informisanja o putnicima, nije uvela sistem evidencije imena putnika. Specijalno državno tužilaštvo (SDT) je pokrenulo tri istrage krijumčarenja migranata u periodu januar-jun 2019. godine, vezano za više od 40 osoba, a sudovi su potvrdili tri optužnice. Na granici su otkrivena 72 krivotvorena dokumenta.

Crna Gora je nastavila sa jačanjem kapaciteta za upravljanje granicom kroz brojne aktivnosti obuke, TAIEX podršku i kupovinu opreme. Ipak, materijalni i ljudski resursi i dalje su nedovoljni da bi se nosili sa izazovima nadzora kopnenih i morskih granica.

U oblasti saradnje sa susjednim zemljama Crna Gora je nastavila sa nesmetanim napretkom, posebno na zajedničkom lokalnom pograničnom saobraćaju. Obavljene su zajedničke patrole sa svim susjednim zemljama. Plan rušenja 29 prekograničnih alternativnih puteva sa Srbijom je dogovoren u martu 2019. Crna Gora je u maju i junu 2019. učestvovala u dvije velike zajedničke prekogranične policijske operacije, Tuzi II i Sukobin I, na crnogorsko-albanskoj granici, u kojima je učestvovalo devet zemalja iz regije i iz EU. Potrebni su dalji napor radi jačanja nadzora nad zelenom i plavom granicom u skladu sa EU i šengenskim standardima.

Pravosudna saradnja u građanskim, privrednim i krivičnim stvarima

Vlada je usvojila Izmjene i dopune Zakona o uzajamnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima u avgustu 2019. godine, sa posebnim ciljem da se utvrdi tijelo koje ima ovlaštenja da podrži formiranje zajedničkih istražnih timova sa državama članicama EU. Ostali zakoni su izmijenjeni i dodatno usklađeni sa pravnom tekovinom EU, poput Zakona o izvršenju i obezbjeđenju potraživanja (u aprilu) i Zakona o parničnom postupku (u junu).

Broj pravosudnih zahtjeva po kojima Crna Gora postupa, kako u građanskim, tako i u krivičnim stvarima, i dalje se neprestano povećava, sa većim brojem zahtjeva sa Zapadnog Balkana u krivičnim stvarima i većim brojem zahtjeva iz država članica EU u građanskim stvarima. Generalno, zahtjevi se rješavaju u zakonom definisanim rokovima, ali bi se mogli brže obrađivati kada bi se češće koristila direktna saradnja između sudova.

Crna Gora je nastavila aktivnu saradnju sa Eurojustom. Broj otvorenih predmeta koji uključuju Crnu Goru porastao je na 11 u prvih šest mjeseci 2019. U ovaj broj nije uključen nijedan slučaj koji je registrovao Tužilac za vezu za Crnu Goru.

Dalja obuka i jačanje kapaciteta crnogorskih sudija i tužilaca obavljani su uz podršku EU. Crna Gora je nastavila da igra pozitivnu ulogu na regionalnom nivou organizovanjem nekoliko regionalnih radionica o pravosudnoj saradnji, čiji je cilj bio unapređenje uzajamne pravne pomoći unutar Zapadnog Balkana.

Policajska saradnja i borba protiv organizovanog kriminala

Uprava policije, koja je sada poseban organ, odvojen od Ministarstva unutrašnjih poslova, prošla je važnu reorganizaciju. Podzakonskim aktom usvojenim u aprilu 2019. definisana je nova organizaciona šema policije, kojom je smanjen broj jedinica, neke jedinice su premještene ili objedinjene i povećan je broj operativnih radnih mjesta sa ciljem da se uspostave jasnije linije odgovornosti i povećana efikasnost. Sada postoji čitav sektor posvećen borbi protiv organizovanog kriminala koji obuhvata pet jedinica i oko 80 službenika, uključujući i Specijalni policijski tim. Dok glavni specijalni tužilac za borbu protiv organizovanog kriminala zadržava pravo da imenuje šefa Specijalnog policijskog tima (u skladu sa Zakonom o Specijalnom državnom tužilaštvu), on ne imenuje svog nadređenog, tj. Šefa novoosnovanog sektora. Ovaj novi hijerarhijski sloj između SDT-a i SPJ unosi rizik de facto jače kontrole izvršne vlasti nad istragama slučajeva organizovanog kriminala.

Pored reorganizacije i racionalizacije ljudskih resursa u policiji, broj policijskih službenika (uključujući graničnu policiju) smanjen je na 4.439 u odnosu na 5.400 u 2018. Organizaciona šema policije predviđa ukupno 4.820 radnih mjesta.

Nacrt zakona o unutrašnjim poslovima, koji se priprema već tri godine, tek treba da bude usvojen. Međutim, nacrt je značajno unaprijeđen, obrađujući niz preporuka koje su dali eksperti EU i organizacije civilnog društva tokom procesa javne rasprave, npr. zapošljavanje i napredovanje su sada transparentniji i dosljedniji, pojačani su disciplinska odgovornost i policijska etika, a smanjen je prostor za diskreciono odlučivanje o napredovanju u službi. Policijska akademija, koja je trenutno pod Ministarstvom prosvjete, bi trebalo da postane Policijski centar za obuku pod Ministarstvom unutrašnjih poslova - preporuka koju je EU dala odavno.

Broj službenika Specijalnog policijskog tima i Specijalnog državnog tužilaštva je ostao stabilan, odnosno 32 i 34 službenika, uključujući 13 Specijalnih tužilaca u SDT. Nisu tretirana pitanja malih plata vještaka u SDT koji podržavaju tužioce sa specijalizovanim znanjem, što čini SDT manje atraktivnim radnim mjestom za stručnjake koji su izuzetno potrebni - na primjer za podršku složenim finansijskim istragama. Stanje radnih prostorija SDT je i dalje loše.

Na operativnom nivou, nakon odluke Ustavnog suda iz 2018., jedan broj posebnih istražnih mjera se više ne primjenjuje, čemu je tužilac uskraćen za ključne alate u krivičnim istragama, kao što su aktivnosti tajnih istražitelja ili tzv. "kontrolisane isporuke" kada se otkrije pošiljka droge i dozvoli joj se da prođe kako bi se osigurali dokazi protiv počinitelja.

Što se tiče pristupa bazama podataka, agencije za sprovođenje zakona imaju - od 2017. godine - siguran kanal za komunikaciju sa nekim ključnim državnim institucijama. Međutim, ovaj se kanal može koristiti samo za poruke niskog nivoa bezbjednosti. Centralna banka i Državni katastar još nisu dio ovog sistema razmjene podataka. U suprotnosti sa modernom policijskom praksom, Crna Gora nema integrisani sistem interoperabilnih baza podataka sa mogućnošću pretrage jednim unosom, što bi povećalo efikasnost i brzinu kriminalističke istrage. Trenutno stanje Državnog katastra, čiji su podaci nedovoljni i dijelom zastarjeli, predstavlja prepreku za efikasne finansijske istrage. Još jedan problem predstavlja i pitanje vlasništva nad policijskim bazama podataka: nakon administrativnog odvajanja Uprave policije od Ministarstva unutrašnjih poslova, te su baze podataka u zakonskom vlasništvu Ministarstva, iako je glavni korisnik policija - situacija koja može ugroziti povjerenje međunarodnih partnera tokom međunarodne policijske saradnje. Dok će biti neophodno uvođenje dodatnih baza podataka u skladu sa pravnom tekovinom EU o migracijama, Ministarstvo unutrašnjih poslova mora preispitati svoj strateški pristup vezano za policijske i civilne baze podataka, uključujući pitanja zaštite podataka, interoperabilnosti, tehničke infrastrukture i upravljanja.

Učešće Crne Gore u **međunarodnoj policijskoj saradnji** i dalje se intenzivira. Razmijenjeno je 446 komunikacija sa policijskim službama drugih zemalja, što je za 22% više u odnosu na isti period prošle godine. Količina informacija razmijenjenih putem Europolu porasla je za 31%, a putem Interpolu za 38%. Kako pokretanje zajedničkih istražnih timova još uvijek nije administrativno moguće (do usvajanja relevantnih pravnih akata), međunarodna policijska saradnja je za sada ograničena na fazu izviđanja. U periodu od januara do juna 2019. posebno su bile važne razmjene sa policijskim službama Italije, Francuske, Velike Britanije, Holandije, Njemačke, Austrije, Hrvatske, Portugala i Sjedinjenih Država.

Ta saradnja dovela je do niza uspješnih operacija. Vođe dvije sukobljene kriminalne grupe iz Kotora (Kavački i Škaljarski klan) uhapšeni su krajem 2018., obojica izvan Crne Gore. Još 14 pripadnika organizovanih kriminalnih grupa uhapšeno je u periodu od januara do jula 2019. godine, u Crnoj Gori ili inostranstvu. Međutim, žestoki rat između dva klana se nastavio, uprkos hapšenjima, i to sa povećanim stepenom nasilja. Devet novih ubistava dogodilo se između decembra 2018. i juna 2019. godine, kao odmazda, uključujući dva u Austriji i dva u Njemačkoj.

Do oktobra 2019. godine SDT je otvorilo 18 novih istraga, od kojih se većina odnosi na kompleksni organizovani kriminal širokih razmjera, korupciju na visokom nivou i slučajeve pranja novca, uključujući ukupno 158 fizičkih i 74 pravna lica. Četiri istrage koje su u toku, a koje su pokrenute prošle godine, proširene su na 50 dodatnih osumnjičenih. SDT je u istom periodu podiglo 17 optužnica protiv 112 lica. Istovremeno, izrečeno je 19 pravosnažnih sudskih presuda za zločine koji su kvalifikovani kao organizovani kriminal; od kojih 17 na

osnovu pregovora o priznanju krivice. Pregovori o priznanju krivice i dalje se uveliko koriste u predmetima organizovanog kriminala, navodno kao način da se osiguraju raspoloživi dokazi o krivici i olakša povraćaj imovine. Tužilaštvo ih smatra načinom da se izbjegne rizik od dugotrajnih i nepredvidljivih sudskih postupaka i osporavanja oslobađajućih presuda, što je bio slučaj posljednjih nekoliko godina. Kao rezultat toga, sistem krivičnog pravosuđa izgleda generalno blaži, sa kaznama, novčanim kaznama i povraćajima imovine nesrazmjerno niskim u odnosu na težinu krivičnog djela. Crna Gora nema instrument za praćenje učinaka u krivičnom pravosuđu.

SDT je pokrenulo 10 novih **finansijskih istraga** do oktobra 2019. godine, ali neke od 25 finansijskih istraga pokrenutih tokom 2017. i 2018. godine još uvijek traju. Većina njih su opsežne i složene istrage usmjerene na desetine fizičkih i pravnih lica povezanih sa pranjem novca, utajom poreza, korupcijom i zahtijevaju značajne resurse SDT-a. Međutim, mimo SDT-a, osnovni i viši tužioci gotovo uopšte ne pokreću finansijske istrage. Praksa finansijske istrage i dalje se razlikuje od prakse EU i standarda Radne grupe za finansijsko djelovanje (FATF), jer se koristi samo kao način za realizaciju takozvane "proširene konfiskacije", a ne kao podrška sprovođenju same kriminalističke istrage. Međunarodna policijska saradnja u finansijskim stvarima - ključna u finansijskim istragama - se nedovoljno koristi. Crna Gora nema centralizovani registar bankovnih računa, niti registar stvarnih vlasnika, što predstavlja zahtjev iz pete Direktive EU protiv pranja novca. U njihovom odsustvu, identifikacija stvarnih vlasnika privatnih kompanija i praćenje finansijskih transakcija i dalje traju dugo i predstavljaju izazov.

U borbi protiv **šverca cigareta**, vrijednost zaplijenjenih cigareta iznosila je 2,3 miliona eura u periodu od januara do oktobra 2019., što je znatno manje nego u rekordnoj 2018. godini (11,5 miliona eura). Posebno poznati predmet "Luka Bar" u kojem je 2018. godine uhapšena trećina carinskih službenika zone slobodne trgovine Bar, zajedno sa još 17 lica, sada čeka na sudski postupak. SDT je pokrenulo dvije nove istrage o švercu cigareta, uključujući onu koja se tiče švercerskog prstena koji djeluje na granici sa Kosovom, o čemu su izvještavali mediji i nevladine organizacije od 2013. godine. U ovom slučaju, bivši policajac i zviždač, koji je objavio videozapise o švercerskim aktivnostima na internetu 2013. godine, sada boravi u državi članici EU pod izbjegličkim statusom, nakon što je otet i pretučen na Kosovu.

Nakon što je misija TAIEX-a (peer review) utvrdila da rad policije vezano za šverc duvana nije dovoljno proaktivan, formirana je međuvladina operativna grupa radi jačanja aktivnosti agencija za sprovođenje zakona u ovoj oblasti.

Što se tiče **pranja novca**, Uprava za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma (ili FIU) - ranije samostalni organ – je integrisana u Upravu policije, formirajući jedan od osam policijskih sektora. Ova promjena statusa uzrokovala je automatsko isključenje Crne Gore iz Egmont Grupe, platforme od 164 Jedinice za finansijske istrage koja je obezbjeđivala svjetsku sigurnu razmjenu obavještajnih podataka o pranju novca. Da bi se ponovo prijavila za članstvo u Egmontu, Crna Gora mora izmijeniti svoj Zakon o unutrašnjim poslovima i Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma, kako bi zakonski definisala administrativnu autonomiju FIU, uprkos sadašnjem institucionalnom uređenju po kojem se ona nalazi u Upravi policije. Tokom procesa podnošenja zahtjeva - koji može trajati do dvije godine - Crna Gora nema pristup ključnim međunarodnim podacima o sumnjivim transakcijama koje prolaze kroz njen finansijski i nefinansijski sektor. Dugoročni cilj Crne Gore, međutim, je da poveća opipljive rezultate u djelotvornom suzbijanju pranja novca. Kombinovanje klasičnih metoda finansijskog obavještajnog rada sa instrumentima, podacima

i resursima kriminalističke policije moglo bi popločati put ka boljim rezultatima, pod pretpostavkom da će kvalitetniji izvještaji FIU-a rezultirati čvršćim dokazima kojima se dokazuju krivična djela pranja novca tokom sudskog postupka.

SDT je pokrenulo dvije nove istrage pranja novca od početka 2019. godine, čime je broj istraga za ovaj tip krivičnog djela pokrenutih od 2016. godine porastao na 11, a ciljano je ukupno 161 fizičko lice i 155 pravnih lica, za krivična djela čija se vrijednost procjenjuje na ukupno 78 miliona eura. Međutim, broj pravosnažnih osuđujućih presuda ostaje nizak, sa samo dvije osuđujuće presude u 2019. godini; kazne, obezbijeđene kroz sporazume o priznanju krivice, podrazumijevaju nekoliko mjeseci zatvora i nekoliko hiljada eura novčane kazne. Nedavna misija za procjenu stanja (peer review) podvukla je da usko tumačenje pranja novca od strane sudova, koje zahtijeva dokaze o povezanosti između pranja novca i predikatnog krivičnog djela, iako ovo krivično djelo upravo ima za cilj da prikrije tu vezu, ugrožava adekvatno procesuiranje ovih slučajeva.

U aferi "Atlas banka" - jednom od najvećih i najsloženijih slučajeva korupcije i pranja novca kojim se SDT ikada moralo baviti - optužnica za zloupotrebu položaja i utaju poreza je potvrđena u maju 2019. protiv vlasnika Atlas banke i njenog bivšeg direktora. Nekoliko drugih velikih istraga se paralelno sprovodi u vezi s ovom aferom.

Što se tiče **povraćaja imovine**, bankovni depoziti koje je SDT privremeno oduzelo u periodu januar-oktobar 2019. godine iznosili su 67,9 miliona eura. Međutim, vrijednost konačnih konfiskacija ostaje mnogo manja. U posljednje četiri godine zaplijenjeno je 32,5 miliona eura kao rezultat pregovora o priznanju krivice u slučajevima organizovanog kriminala, dok nekoliko naloga za oduzimanje luksuznih nekretnina trenutno čeka na odluku suda.

U Upravi policije je osnovana Kancelarija za povraćaj imovine, u okviru jedinice koja je zadužena za međunarodnu policijsku saradnju. Ona obrađuje dolazne i odlazne međunarodne zahtjeve za informacijama o imovini, dok pronalaženje, zamrzavanje i oduzimanje imovine i dalje predvodi tužilaštvo. Odsustvo interoperabilnih baza podataka, nepotpunost katastra nepokretnosti, nepoznati stvarni vlasnici i centralizovani registri bankovnih računa predstavljaju ozbiljne prepreke za efikasnu i brzu obradu zahtjeva.

U oblasti **borbe protiv trgovine ljudima**, u februaru 2019. godine usvojena je nova strategija za period 2019-2024, koja odražava jaču svijest o faktorima rizika u zemlji i ima za cilj jačanje efikasnosti agencija za sprovođenje zakona u otkrivanju slučajeva trgovine ljudima.

Broj istraženih slučajeva porastao je u 2018. i 2019. Jedan slučaj koji uključuje četiri žrtve – pri čemu su dvije žrtve djeca - trenutno čeka sudski postupak, dok je sedam istraga i izviđaja u toku. Institucionalni mehanizmi koji su uspostavljeni radi poboljšanja procjene rizika (npr. Međuvladina radna grupa za borbu protiv trgovine ljudima i mehanizam nadzora koji je u Podgorici uspostavilo Više državno tužilaštvo nad predmetima procesuiranim na nižem pravosudnom nivou) počeli su da daju rezultate u rješavanju izazova kod otkrivanja i identifikacije slučajeva trgovine ljudima. Razvijene se standardne operativne procedure za identifikaciju žrtava trgovine ljudima. Međutim, broj istraga i dalje je nizak. Posljednjih godina nije otkriven nijedan važan kriminalni krug koji se bavi trgovinom ljudima. Kapacitet za bavljenje predmetima trgovine ljudima na nivou lokalne policije, kao i kroz cijeli lanac aktera, je još uvijek nedovoljan.

U periodu od januara do juna 2019. tužilaštvo je pokrenulo dvije nove istrage koje se odnose na **kibernetički kriminal**, dok su tri predmeta u sudskom postupku. Prema novoj organizacionoj šemi policije, 5 službenika (porast u odnosu na ranija tri) bi trebalo da se bave kibernetičkim kriminalom, iako su samo 2 radna mjesta trenutno popunjena. Kapaciteti ljudskih resursa u ovoj oblasti i dalje su ispod potrebnog nivoa i niži su od prosjeka u regiji.

U oblasti **vatrenog oružja** privremeno je oduzeto 434 komada vatrenog oružja od januara do juna 2019. Akcijski plan za nelegalnu trgovinu oružjem između EU i regije Jugoistočne Europe (2015-2019) se i dalje sprovodi. Tek treba da bude određena operativna kontakt osoba za vatreno oružje.

Saradnja u oblasti narkotika

Postoji znatno kašnjenje u preduzimanju odgovarajućih mjera za jačanje Nacionalne opservatorije za droge, u skladu sa standardima EU i Evropskog centra za praćenje droga i zavisnosti (EMCDDA). Nacionalna opservatorija za droge nije riješila svoje nedostatke: i dalje ima nedovoljan broj službenika da bi izvršavala svoje zadatke prikupljanja i analize podataka i izvještavanja na operativni način. Sistav ranog upozorenja nije spreman za povezivanje sa sistemom ranog upozorenja EU zbog nedovoljnog operativnog karaktera, procedura i nedovoljne uključenosti organa za sprovođenje zakona i zdravstvenih organa. U vrijeme kada crnogorske nevladine organizacije izvještavaju o alarmantnom rastućem trendu konzumacije droga kod mladih - uključujući sintetičke droge - nijedan službeni podatak ne može potvrditi ili osporiti ove informacije, jer Crna Gora još uvijek nije sastavila godišnji izvještaj o drogama, koji bi dao pregled stanja sa drogom u zemlji.

U periodu od januara do juna 2019. godine zaplijenjeno je 1,6 tona droge, uključujući 1,4 tone marihuane. Zaplijene kokaina i heroina porasle su u odnosu na prošlu godinu za 166, odnosno 1300%. Šverc droge i dalje je glavna kriminalna aktivnost u Crnoj Gori, što pokreće druge bezbjedonosne izazove kao što su ubistva, trgovina oružjem i pranje novca.

U aprilu 2019. godine, za vrijeme kadetske obuke, na prestižnom nacionalnom mornaričkom brodu "Jadran" pronađeno je 60 kg kokaina, u vrijednosti od pet miliona eura. Tokom izvještajnog perioda, Viši sud je donio osam presuda za krijumčarenje droge i organizovani kriminal, i to svih osam na osnovu sporazuma o priznanju krivice. Ukupni iznos novčanih kazni i drugih kazni u ovih osam slučajeva iznosio je 178.000 eura.

Nastavljena je aktivna međunarodna saradnja Crne Gore na slučajevima narkotika; kroz ove zajedničke operacije izvan teritorije Crne Gore zaplijenjeno je 57 kg kokaina. U junu 2019. u jednoj od najvećih zaplijena droge ikada, američke agencije za provođenje zakona zaplijenile su 19,7 tona kokaina u vrijednosti preko milijardu eura na brodu u luci Filadelfija, i uhapsile šest članova posade iz Crne Gore zajedno sa ostalim osumnjičenima. Prije hapšenja policijske službe SAD i Crne Gore su razmjenjivale operativne podatke razmjenjivale, a direktna saradnja u ovom predmetu se nastavlja.

Nije riješen problem neadekvatnog prostora za skladištenje zaplijenjene droge i prekursora prije uništavanja.

Borba protiv terorizma, anti-radikalizacija

U okviru strategije Evropske komisije za Zapadni Balkan iz 2018. godine, pripremljen je nacrt Aranžmana za implementaciju Zajedničkog akcionog plana za borbu protiv terorizma za Zapadni Balkan između Evropske komisije i vlasti Crne Gore i očekuje se da će biti potpisan na Sastanku ministara pravde i unutrašnjih poslova u Skoplju, 18. i 19. novembra. Ovaj sporazum definiše sveobuhvatni niz prioriternih mjera za rješavanje prijetnji od nasilnog ekstremizma i terorizma, uključujući i mjere vezano za pranje novca i finansiranje terorizma u naredne dvije godine.

Vlada je usvojila Nacrt zakona o kritičnoj infrastrukturi u oktobru 2019. godine; podzakonski akt u kome se navodi sva kritična infrastruktura u Crnoj Gori tek treba da bude pripremljen. Crna Gora se nije bavila komentarima Evropske komisije na neke članove Zakona o međunarodnim restriktivnim mjerama koji nisu u skladu sa propisima EU.

Nacionalna strategija (do 2018.) za sprečavanje i suzbijanje terorizma, pranja novca i finansiranja terorizma još nije zamijenjena novom Strategijom. U okviru dosadašnje Strategije implementirane su aktivnosti sprečavanja i suzbijanja nasilnog ekstremizma, poput uspostavljanja nacionalne platforme za sprečavanje nasilnog ekstremizma i radikalizacije, usvajanje EU modela radnih grupa praktičara za prvi odgovor u okviru Mreža za podizanje svijesti o radikalizaciji (RAN). Postoji aktivna saradnja na prevenciji sa ne-državnim akterima i vjerskim zajednicama.

U predmetu pokušaja državnog udara 2016. godine, Viši sud u Podgorici je u maju 2019. godine donio prvostepenu presudu, kojom je 13 optuženih, uključujući dva državljana Rusije i osam Srbije, proglašeno krivim za terorizam, stvaranje zločinačke organizacije i druge zločine protiv ustavnog poretka. Žalbeni postupak je u toku. Po prvi put pokrenuta su dva izviđaja protiv više lica koja se odnose na finansiranje terorizma, u vezi sa ISIS-om. Agencija za nacionalnu bezbjednost razmatra povratak dvije žene iz Crne Gore i njihovih petoro male djece iz Sirije.

Crna Gora nastavlja da aktivno saraduje sa Europolom vezano za strane borbe.